

Mahapajapati en de buren

Door eerwaarde Ineke *Konin* Vogel

Met een onbestemd gevoel in mijn lijf loop ik naar de buren van een paar huizen verderop. Er staat nu al sinds maanden allerlei troep in de poort die ze daar met verbouwen hebben gedumpt en niet meer weggehaald hebben. Het is openbare ruimte en met de fiets door de poort naar je eigen schuur is lastig, zeker in het donker. Maar na drie maal een vriendelijk verzoek om het weg te halen is er nog vrijwel niets gebeurd. Wat moet ik hiermee? Het zijn absoluut geen onvriendelijke mensen, en mijn patroon is om mij aan te passen, en het te laten zitten. Maar ik voel dat ik daarmee de situatie ontwijk.

Door de dagen heen komt de geschiedenis van Pajapati meer en meer op de voorgrond. Ik lees erover in verband met een bijeenkomst. Pajapati was de tante van Siddhartha, de latere Boeddha. Omdat haar zus - Siddhartha's moeder - een paar dagen na zijn geboorte overleed, heeft zij de baby verzorgd en hem opgevoed als haar eigen kind. Ze was getrouwd met Suddhodana, de leider van de gemeenschap. Het verhaal van de Boeddha vertelt dat Siddhartha op een gegeven moment zijn vrouw, kind en de gemeenschap verlaat. Hij zoekt antwoord op de vraag van wat we in zen noemen 'de kwestie van leven en dood'. Wat is dit leven? Wie ben ik? Hoe verhoud ik mij tot ziekte, lijden en dood? Jaren later, als hij zijn verlichtingservaring heeft gehad, komt de Boeddha - de ontwaakte - terug naar zijn geboorteplaats. Veel gemeenschapsleden willen in eerste instantie niets van hem weten, omdat hij hen in de steek heeft gelaten. Maar Pajapati luistert aandachtig naar wat de Boeddha te vertellen heeft, en ze wordt gegrepen door zijn inzichten. In de loop van de tijd krijgt de Boeddha veel aanhangers, die samen met hem de gemeenschap verlaten. Het zijn allemaal mannen. Pajapati, die inmiddels weduwe is, wil ook graag zijn leerling worden omdat ze voelt dat dit haar weg is. Ze wil haar leven hieraan wijden. De Boeddha maakt haar echter gelijk duidelijk dat hij geen vrouwen toe wil laten: "Zet je zinnen er niet op". Maar voor Pajapati is het zeer urgent, en ze vraagt het nog een tweede en nog een derde maal. Toch blijft de Boeddha weigeren.

Het leven gaat door. Binnen de gemeenschap wordt Pajapati meer en meer als een vooraanstaande en wijze vrouw gezien, en veel vrouwen komen bij haar om raad. Bij iedereen is leed en verlies, en Pajapati ziet dat de weg van de Boeddha van belang is bij het omgaan met al deze problemen en vragen. Ze is er zozeer van overtuigd, dat ze een zeer onconventioneel plan uit gaat voeren. Daartoe trekt ze een simpel saffraankleurig kleed aan, doet al haar juwelen en opsmuk weg, en scheert haar hoofd kaal. Veel vrouwen volgen haar voorbeeld, vertrouwend op de wijsheid en het inzicht van Pajapati. Gezamenlijk loopt de groep van vijfhonderd vrouwen op blote voeten 225 kilometer naar Vesali waar de Boeddha verblijft. Door de wildernis, zonder mannelijke bescherming, dag na dag verder trekkend. Als ze aankomen staan ze buiten de poort, onder het stof met gezwollen voeten en huilend.

Pajapati vraagt Ananda, één van de trouwe leerlingen van de Boeddha, om hen te helpen. Ananda gaat naar de Boeddha en vertelt hem dat Pajapati met vijfhonderd vrouwen gekomen is, met het verzoek om leerling te worden. Maar weer weigert de Boeddha. Ook nu weigert hij tot drie maal toe het verzoek van Ananda. Ten slotte vraagt Ananda aan de Boeddha of vrouwen in staat zijn om tot ontwaken te komen. De Boeddha bevestigt dit. Ananada dringt verder aan en doet een uiterste poging: "Als vrouwen hier net zo goed toe in staat zijn als mannen, en aangezien Pajapati zoveel voor u gedaan heeft, wilt u haar dan alstublieft horen en toestemmen in haar verzoek?". Uiteindelijk gaat de Boeddha akkoord op voorwaarde dat ze acht speciale regels voor vrouwen accepteren. Er wordt verteld, dat Pajapati later nog het verzoek doet aan de Boeddha om de eerste van de acht speciale regels op te heffen. Dit betreft de regel dat iedere non, hoe wijs ze ook is en hoe lang ze ook al beoefent, altijd de mindere is van iedere monnik, al is hij gisteren pas togetreden. Maar de Boeddha wil geen enkele regel schrappen.

De geschiedenis roept veel vragen bij mij op, onder meer over de acht extra regels voor vrouwen. Volgens sommigen zouden de regels later toegevoegd zijn en is dit niet wat de Boeddha zelf gezegd heeft. Toch is het zo dat op de dag van vandaag deze regels in een aantal Aziatische landen worden toegepast wat er voor zorgt dat vrouwen bepaalde wijdingen niet kunnen krijgen en beperkt worden in onderricht en beoefening. Wat mij raakt in het verhaal van Pajapati is dat zij tegen de stroom in voor haar zaak gaat staan. Ze vertrouwt op de dharma en de beoefening daarvan voor elk levend wezen. Vastberaden als ze is, onderwerpt ze zich niet willoos aan autoriteit, maar blijft vasthoudend én respectvol. Dit heeft er voor gezorgd dat vrouwen door de eeuwen en eeuwen heen ook konden beoefenen. Hulde aan Pajapati. Mahapajapati zoals ze daarom wordt genoemd: de grote Pajapati.

Vasthoudend en tegelijkertijd respectvol. Hoe doe je dat? Hoe doe ik dat? Mijn dagelijks leven is de beoefening; zoals de situatie met de burens die hun overbodige spullen in de achterom stallen. Mijn neiging is om mijzelf aan te passen en het maar gewoon te laten. Maar daarbij ontken ik een deel van de situatie. Dit is niet wat er is. Durf en kan ik ruimte innemen voor wat ik ervaar, daarbij ruimte latend voor de ander? Met een onbestemd gevoel loop ik naar de burens. Ik maak contact met de grond en adem rustig vanuit mijn buik. In het gesprek probeer ik open te blijven voor de héle situatie en van daaruit te reageren. Geen gesjoemel, geen duikgedrag. Als ik terug loop ben ik verbaasd over het verloop van het gesprek: helder en transparant. Ja, dit klopte! Met dank aan Mahapajapati!

Geraadpleegde bronnen

- 'First Buddhist Women', Susan Murcott
- 'Women of the Way', Sallie Tisdale
- 'Zen Women', Grace Schireson (hier staan de acht speciale regels voor vrouwen ook genoemd, p.5)
- 'Het Verborgene Licht', Florence Caplow en Susan Moon

Over de auteur

Ineke Vogel leidt Zen Cirkel Leiden en organiseert workshops 'Onze vrouwelijke voorouders in zen'.

Zen gaat vaak over patriarchen en mannelijke beoefenaars. Echter, in de loop van de eeuwen zijn er ook veel vrouwelijke beoefenaars geweest: matriarchen en vrouwelijke zenleraren. Daarnaast zijn er allerlei geschiedenissen van vrouwen die beoefenden in het dagelijks leven, temidden van de gezins- en familiebeslommeringen; of die een eigen bedrijf hadden, ZZP-er waren. Hoe herkenbaar is dat wel niet voor ons, beoefenaars in de 21e eeuw met een praktijk in het dagelijks leven! We hoeven het wiel niet uit te vinden, maar hebben naast onze 'grootvaders' ook 'grootmoeders' die ons inspiratie kunnen bieden op onze weg.

Wil je hier meer meer van weten, dan ben je welkom bij Onze Vrouwelijke Voorouders in Zen.

Data: zondag 20 februari, 27 maart, 24 april en 22 mei 2022 |

Tijd: van 14.30 - 16.30 uur |

Plaats: Kapteynstraat 63, Leiden |

Kosten: kosteloos, mogelijkheid tot dana |

Begeleider: Ineke Vogel, formeel leerling van Genko Roshi en door hem tot Shuke (thuisloze) gewijd. Voor informatie en opgave kun je haar bereiken op 06 3843 3863. Zij is formeel leerling van Genko Roshi en is tevens door hem tot Shuke (thuisloze) gewijd. Meer informatie: Ineke Vogel, 06 3843 3863.